

Servei de Documentació:
« Discurs a la ciutat »

Servei de Documentació

Unió de Religiosos de Catalunya • Centre de Vida Religiosa i Espiritualitat
Plaça d'Urquinaona, 11, 2n 2a (08010 Barcelona) Tel. 93 302 43 67 sec.general@urc.cat - urc.info@gmail.com

Autor	Mario Delpini, arquebisbe de Milà	224
Títol	Discurs a la ciutat	
Font	Documents d'Església, N°. 1090, 2018	
Publicat	23 de maig de 2019	

AUTORITZATS A PENSAR. VISIÓ I RAÓ PER AL BÉ COMÚ*

*Discurs a la ciutat, per mons. Mario Delpini, arquebisbe de Milà

Carta de Jaume 3,13-4,8

¿Qui de vosaltres es té per savi i expert? Que demostrí amb un bon comportament que la saviesa omple de dolcesa les seves obres! Però si teniu el cor ple de gelosies amargues i de rivalitats, deixeu de gloriar-vos i de mentir, ja que així perjudiqueu la veritat. Aquesta saviesa no ve de dalt, sinó de la terra, de les passions, dels dimonis. Perquè on hi ha gelosies i rivalitats hi ha desordre i tota mena de males accions. En canvi, la saviesa que ve de dalt, primer de tot és pura; després, pacífica, amable, dòcil, plena de misericòrdia i de bons fruits, sense parcialitat ni hipocresia. El fruit de la justícia és sembrat en esperit de pau pels qui treballen per la pau.

D'on vénen les lluites i les baralles que hi ha entre vosaltres? ¿No vénen dels desigs de plaer que fan la guerra en els membres del vostre cos? Desitgeu coses que no posseïu; arribeu a matar per allò que anheleu, però no ho podeu aconseguir; lluiteu i us baralleu. Ara bé, si no posseïu, és perquè no demaneu com cal; demaneu i no rebeu perquè ho feu amb malícia, amb la intenció de malgastar-ho tot en els plaers. Adúlter! ¿No sabeu que l'amistat amb el món és enemistat amb Déu? El qui vol ser amic del món es torna enemic de Déu. ¿Us penseu que l'Escriptura diu perquè sí allò de: «Déu anheleu gelosament l'esperit que ha fet habitar en nosaltres»? Però ell encara dóna una gràcia més gran. Per això diu: Déu resisteix als orgullosos, però concedeix als humils la seva gràcia. Per tant, sotmeteu-vos a Déu. Resistiu al diable, i el diable fugirà lluny de vosaltres. Acosteu-vos a Déu, i Déu s'acostarà a vosaltres. Renteu-vos les mans, pecadors; purifiqueu els vostres cors, gent de cor dividit!

La *Carta de Jaume* interpreta les dinàmiques conflictuals de la comunitat com l'emergir de passions que ens fan estúpids: la possibilitat de la pau és oferta per una saviesa que ve de dalt, d'una intel·ligència benèvola, d'un pensament que s'inspira en la proximitat de Déu. Hi ha, doncs, també la possibilitat de pensar, som autoritzats a pensar. És aquesta la substància de la reflexió que em permeto d'oferir a la ciutat en ocasió de la festa del patró sant Ambrós. És aquest l'itinerari prometedor que em declaro disponible a continuar juntament amb tots aquells que viuen a la ciutat i en desitgen el bé. Som autoritzats també a pensar!

1. Empesos per l'emotivitat i per la susceptibilitat: insistir per tal de ser persones raonables

S'han difós sempre i arreu actituds emotives, reaccions instintives, passions cegues, com testifica l'antic escrit de sant Jaume (*Jm 4,1ss*). No sorprèn, doncs, que emotivitat i passionalitat siguin presents també avui, també aquí, també a la ciutat. L'emoció no és un mal, però no és una raó. Potser en aquest moment la intensitat de les emocions és particularment determinant en els comportaments. Cadascú es considera criteri del bé i del mal, del dret i del revés: allò que jo sento és indiscutible, allò que vull és incontestable.

Qui presta un servei públic a la comunitat ha de relacionar-se cada dia amb la gent i és posat a prova contínuament per les persones que esperen, per les persones que demanen, per les persones que tenen pressa. Ens demanen molta paciència, capacitat de relació, predisposició a l'empatia i a la comprensió, autocontrol en les relacions, per dur a bon terme algunes peticions, mentre per darrere empenyen impacients molts altres que igualment tenen dret a ser servits.

Desitjo expressar el meu punt de vista per als agents que saben acollir amb particular atenció els qui es troben en condicions de necessitat, desproveïts i perduts davant els passos per a obtenir les prestacions a què tenen dret, avergonyits davant d'agents amb els quals és carregós entendre's.

Els qui presten un servei públic constaten cada dia que hi ha moltes persones que viuen les seves legítimes expectatives amb actituds de pretensions arrogants. Les pretensions no són de fer valer els propis drets, sinó que són manca de comprensió envers els agents i les regles que aquests han de respectar, exigència de ser servits i escoltats com si fossin els únics al món, insinuació d'una malícia i d'una culpable desatenció allí on el servei no és prestat segons les pròpies expectatives. Potser es pot dir que la "cultura postmoderna", si es pot usar el terme "cultura" en aquesta accepció, exalça l'emoció, l'eslògan cridaner, es burla la susceptibilitat i deprimeix el pensament reflexiu.

El comportament davant una finestreta és només el símptoma d'una sensibilitat que emmalalteix de susceptibilitat, de prejudicis i actituds de descrèdit envers les institucions i en particular envers els serveis públics més propers als ciutadans, tant si es tracta de l'àmbit escolar com del sanitari, com del tributari, com dels transports, com de l'ecologia urbana o de qualsevol altre.

La meua intenció, òbviament, no és d'avaluar els defectes o de justificar la manca de serveis. Més aviat crec que la convivència a la ciutat seria més serena i la presència de tots més constructiva si, dominant la impaciència i les pretensions, poguéssim ser tots més raonables, comprensius, realistes a considerar allò que es fa, allò que es pot fer per millorar i també allò que no es pot fer.

Som autoritzats, doncs, a pensar, a ser persones raonables.

Amb això no vull certament mortificar el valor dels afectes, dels sentiments i de les emocions, que són part constitutiva de l'experiència humana i de les relacions. Desitjo més aviat evidenciar el risc de deixar-nos dominar per reaccions emotives i fer-les valer com si fossin veritables i pròpies raons sobre les quals fonamentar les nostres opcions i avançar reivindicacions. Aquesta confusió entre raons i emocions sovint pot complicar greument la convivència civil.

2. Condicionats pels eslògans i per la construcció del consens: insistir per tal de ser persones raonables

En el debat públic, en la confrontació entre les parts, en la campanya electoral, el llenguatge tendeix a degenerar en expressions agressives, l'argumentació es redueix a expressions d'efecte, les propostes s'expressen amb eslògans reductius més que no pas amb elaboracions persuasives.

L'animositat respecte a aquest tema és, en certa mesura, un tret característic de l'apassionament per una causa que es considera que mereix dedicació i determinació. Tanmateix crec que el consens construït amb una excessiva estimulació de l'emotivitat on creixen pors, prejudicis, ingenuïtats, reaccions apassionades, no ajuda al bé dels ciutadans i no afavoreixi la participació democràtica.

La participació democràtica i la coresponsabilitat per al bé comú creixen, em sembla, si es comparteixen pensaments i no sols emocions, informacions objectives i no sols títols d'efecte, confrontació de dades i programes i no sols insults i insinuacions, desitjos i no sols recerca compulsiva de resposta a les necessitats.

Per tant crec que és oportuna una invitació a afrontar les qüestions complexes i improrrogables amb aquella raó que cerca de llegir la realitat amb un atent sentit crític i que explora camins amb un realisme apassionat i il·luminat. La gent que habita les nostres terres –puc atestar-ho per experiència– té recursos d'intel·ligència i de reflexió que també en el debat públic, també en quefer quotidià, també en l'exercici de les responsabilitats administratives han d'executar-se per la recerca d'itineraris prometedors. Em sembla que estan inscrits en l'ànim de la nostra gent una profunda desconfiança envers tot fanatisme, un natural escepticisme per a cada proposta de receptes que prometen ràpida i fàcil solució a problemes complicats i difícils. Em sembla que és connatural amb els trets que ens caracteritzen una capacitat de determinació i de sacrifici. Ens és congenial la consciència que les esquerdes que divideixen són àrdues de recompondre, que les ofenses que fereixen són dures de guarir, que les informacions incorrectes que desqualifiquen són difícils de rectificar.

La raó que es pot també anomenar "bon sentit" –expressió d'un sentit bo–, la intel·ligència i la competència que poden madurar en saviesa, una disposició a l'estima recíproca que es pot considerar fonamental per a una convivència serena poden crear consens amb argumentacions, donen forma a aliances entre les forces en joc que pressuposen la credibilitat de les persones i de les organitzacions que hi convergeixen.

Convé redescobrir la cultura i el pensament que donen bones raons a la confiança, a la recíproca relació, a aquella saviesa que ve de dalt que "*per damunt de tot és pura, pacífica, suau*". En fi, som autoritzats a pensar.

3. Impacients per l'obstrucció incomprendible dels processos: posar en marxa itineraris de simplificació raonable

El desig de comprendre els processos demanats per a moltes realitzacions, d'altra banda inevitables, resulta sovint irrealitzable. La complicació de la normativa, de les pràctiques burocràtiques, dels processos de verificació i de presentació d'informes impregna molts aspectes de la vida dels ciutadans. A vegades hom té la impressió que el sistema total està inspirat per una mena de prejudicis i sospites sobre el ciutadà, com si es donés per descomptat que la gent és naturalment deshonest i inclinada a infringir les regles. En deriva una mena d'obsessió per la documentació i els controls: les pràctiques s'inflen d'una manera desproporcionada, els terminis per a les autoritzacions es prolonguen de manera exasperant. En resulta obstruïda i paralitzada la iniciativa de la creativitat i de la generositat, dels empresaris i dels agents socials. Se'n segueix també una mena d'anonimat de la pública administració i dels serveis al ciutadà.

La normativa que imposa obligacions complexes ofereix punts de suport per a aquella agressivitat irracional que pot exposar els responsables a disputes interminables. Per tant, esdevé comprensible la tendència a evitar que cada agent prengui responsabilitats, sempre atemorit per les possibles conseqüències legats dels seus actes, tant si es tracta de pràctiques sanitàries com assistencials o d'autoritat. L'agent es protegeix rere el control dels requisits formals i reclama extenuants formes de garanties.

¿Pot ser que "la pàtria del dret", com es pot definir Itàlia, ha esdevingut un condomini de colpistes litigiosos?

Em sembla que cal insistir en aquells camins de simplificació que són sovint enunciats i promesos per fer més fàcil ser bons ciutadans, honestos i en regla amb la pública administració, per afavorir la inventiva dels empresaris i d'operaris en els ambients del servei als ciutadans i de la solidaritat.

És però que els camins promesos i posats en marxa pressuposen la recuperació d'una confiança entre els ciutadans, i entre ciutadans i pública administració. No servirà simplificar els processos si perdura la sospita en el ciutadà com a propens a delinquir i si roman arrelada en el ciutadà la inclinació al conflicte o a la susceptibilitat que és indòcil a les regles del viure en comú i del respecte recíproc. El respecte de les regles i del proïsme és un fruit del sentit cívic, del sentit de pertànyer a la comunitat, de la persuasió que el bé comú de la convivència en pau s'ha d'anteposar a l'interès privat momentani i que el dany fet a una comunitat abans o després perjudica també el qui el fa.

El descobriment i la valoració del *bé comú* (i no sols dels béns comuns, dels béns privats i dels béns públics), a més de l'Estat i el mercat, pot afavorir la regeneració de la ciutadania, com a forma de viure i de pertànyer a la ciutat.

No penso que estigui fora de lloc recordar aquí la saviesa evangèlica que ens empeny a no considerar mai l'home al servei de la llei i de les regles, sinó, al contrari, a comprendre que una llei justa és sempre a favor de l'home i de la seva llibertat. "No és l'home per al dissabte, sinó el dissabte per a l'home", deia Jesús als seus interlocutors. Treballem, doncs, perquè les nostres regles i les formes de procedir estiguin al servei del ciutadà i de la bona convivència social.

En fi, som autoritzats a pensar.

4. Autoritzats a pensar

Els tres aspectes recordats (les pretensions indiscutibles, el consens emotiu, els processos exasperants) són bones motivacions per a formular el desig d'una raó difosa. En efecte, som autoritzats a pensar: ser persones raonables és una contribució indispensable per al bé comú. Aquest evoca la solidaritat/fraternitat de la compartició relacional. En la comunitat del pensar reflexiu, i no del cridar emotiu, es promou, es guarda i es propicia allò humà-que-és-comú.

En l'encíclica *Populorum Progressio*, el 1967, sant Pau VI escrivia:

“I si és veritat que el món pateix de manca de pensament, convoquem tots els homes de reflexió i els pensadors, catòlics, cristians, els qui honoren Déu, assedegats d’absolut, de justícia i de veritat: tots els homes de bona voluntat. Amb paraules del Crist, gosem dir-vos amb insistència: ‘cerqueu i trobareu’, obriu els camins que porten a l’ajuda mútua, a l’aprofundiment del saber, a l’eixamplament del cor, a una vida més fraterna en una comunitat humana veritablement universal” (Pau VI, *Populorum Progressio*, 85).

I Benet XVI comentava l’expressió de Pau VI a *Caritas in veritate*, 53, escrivint:

“L’afirmació [de Pau VI] conté una constatació, però sobretot una aspiració: cal un nou impuls del pensament per comprendre millor el que implica ser una família; la interacció entre els pobles del planeta ens empeny a donar aquest impuls, perquè la integració es desenvolupi sota el signe de la solidaritat, en comptes del de la marginació. Aquest pensament obliga a un aprofundiment crític i valoratiu de la categoria de la relació. És un compromís que no pot dur-se a terme només amb les ciències socials, atès que requereix l’aportació de sabers com la metafísica i la teologia, per captar amb claredat la dignitat transcendent de l’home.

La criatura humana, en tant que és de natura espiritual, es realitza en les relacions interpersonals. Com més les viu de manera autèntica, més madura també en la pròpia identitat personal. L’home es valora no aïllant-se sinó posant-se en relació amb els altres i amb Déu. Per tant, la importància d’aquestes relacions és fonamental. Això val també per als pobles. Conseqüentment, resulta molt útil per al seu desplegament una visió metafísica de la relació entre les persones. A aquest respecte, la raó troba inspiració i orientació en la revelació cristiana, segons la qual la comunitat dels homes no absorbeix en si la persona anul·lant-ne l’autonomia, com s’esdevé en les diverses formes del totalitarisme, sinó que la valora més encara perquè la relació entre persona i comunitat és la d’un tot cap a un altre tot”.

4.1. A propòsit del "pensar": podem destorbar les acadèmies?

No estic en condicions per endinsar-me en l’anàlisi sistemàtica del pensament, de les condicions i dels processos que poden contribuir a millorar les relacions entre els ciutadans i l’administració pública, entre els ciutadans i les institucions i en les dinàmiques comunitàries en general. Considero que és responsabilitat dels intel·lectuals i dels estudiosos de ciències humanes i socials aprofundir la qüestió i comunicar-ne els resultats.

La nostra ciutat, en què universitat i institucions culturals són tan significatives i apreciades, és cridada a produir i a proposar un pensament polític, social, econòmic, cultural que superant els àmbits massa isolats de cada disciplina pugui ajudar a llegir el present i a imaginar el futur.

Crec que estaríem tots orgullosos si precisament aquí a Milà s’aprofundissin reflexions, es promoguessin diàlegs, es poguessin reconèixer escoles i programes, perspectives i responsabilitats. El nostre sentit pràctic ens fa al·lèrgics a les xerrameques i a les celebracions que no porten a res. Però Milà és tan rica de punts de vista, de llocs de recerca especialitzats, de posicions àdhuc contraposades que es corre el risc d’una babel de llenguatges que resulten recíprocament estranys i no interessats per a la comprensió i els enriquiments recíprocs.

Potser junts podem cultivar un sentit de responsabilitat que ens compromet a un exercici públic de la intel·ligència, que es posi al servei de la convivència de tots, que estigui atenta a donar la paraula a cada component de la ciutat, que reculli l'aspiració de tots a viure junts, a afrontar junts els problemes i les necessitats, a revisar recursos i potencialitats.

Em sembla significativa la contribució que aquesta empresa han ofert i ofereixen els cristians presents en les acadèmies de la ciutat i protagonistes de la recerca i de la reflexió en les institucions culturals de la comunitat cristiana, en particular a la Universitat catòlica, a la Facultat teològica i en les nombroses escoles públiques paritàries catòliques i d'inspiració cristiana difoses capil·larment en el territori.

4.2. Pensar no és sols anàlisi i càlcul

El pensament, la raó, la intel·ligència estan exposats al risc de deixar-se instrumentalitzar, com qualsevol altre recurs humà. En la història del segle passat ha estat clamorosa la instrumentalització dels intel·lectuals i de la recerca científica al servei de les ideologies dominants agressives i violentes. Els recursos del pensament humà, posats al servei de la ideologia, han engrandit la potència de l'agressivitat, la capacitat destructora de les armes, l'opressió de la llibertat de les persones i de les institucions que feien resistència a la ideologia. El nostre continent n'ha estat perjudicat i encara no hem acabat de curar les ferides i de superar els sentiments de culpa.

En la recent revolució digital es pot insinuar el risc d'una absolutització de la tecnologia, com si aquesta última pogués substituir la responsabilitat de pensar i el deure d'elegir. El pensar queda mortificat en el remolí d'una tecnologia globalitzada i d'una política localitzada: se'n segueix un ofuscament de les dades, és a dir, del món en el seu estar "ara i aquí", que s'esvaeix en una virtualitat inabastable i irresponsable.

No és, en efecte, estranya al nostre temps la temptació de sotmetre el pensament a les tendències difoses, més que no pas d'exercir el rol i la responsabilitat d'oferir una reflexió crítica i generativa.

Entre les tendències que avui minen el pensament em sembla que és insidiós l'utilitarisme que redueix el valor a la utilitat immediata i quantificable, tant si s'anomena profit com consens o índex de qualificació. El pensament sotmès a l'utilitarisme es redueix a càlcul, i, per tant, a avaluar recursos i mitjans amb vista a un resultat al màxim individual o corporativista més que no pas d'una finalitat comuna i compartida. Es renuncia, doncs, a la reflexió sobre les preguntes de sentit –tot relegant l'argumentació a la irracionalitat i al sentimentalisme–, exclòs per principi de l'esfera pública i de la possibilitat d'una dimensió social.

És evident que la gestió de la cosa pública i l'organització de la vida social i dels serveis demanen una capacitat d'anàlisi i de càlcul, però el pensament no pot ser reduït a això. Volem treballar per superar el mer "pensament calculador" a favor d'un eixamplament del concepte de raó; un pensament realista, que té al cor la recerca contínua de la veritat i del bé compartit, lliure de prejudicis, oberta als altres i a la qüestió de significat.

Convé novament considerar i comprendre la diferència entre utilitat, que consisteix en una relació entre persona i cosa, i felicitat, que consisteix en la relació entre una persona i una altra i que no pot renunciar a l'esperança de l'acompliment.

4.3. Pensar és donar forma a una visió de futur

La responsabilitat per la *civitas*, que implica tots els habitants i en una manera més greu els qui són cridats pels ciutadans a administrar-la, troba motivació i orientació per la visió del bé a propiciar, defensar, construir i per la detecció dels recursos, dels processos, de les possibilitats realistes per tal donar a la visió concreció històrica.

En el context democràtic en què vivim és legítim que convisquin visions diverses i que aquestes visions donin origen i aliances de persones i grups que es comprometen per realitzar intents diferents. Amb tot, la reflexió no gaire condicionada per prejudicis indiscutibles i per carcasses d'ideologies pot potser convenir en alguns aspectes comuns, en necessitats i prioritats que són urgents, en desitjos cercats i esperats. Hem de confiar en el fet que la jove generació d'avui tingui una particular vocació al pensament que miri des de la distància, també perquè pot ser més lliure d'obstinacions i d'ideologies de la generació dels seus pares.

Crec que, pel que fa als aspectes comuns d'una visió de futur, es pot convergir en aquell camí que porta a una convivència pacífica i solidària i que desitja l'Europa com a convivència de pobles. La complexitat i les problemàtiques que han marcat el concret de la configuració de la Unió Europea demanen una represa de les intencions originàries: els ciutadans d'Europa estaven i estan convençuts que cal preferir la unió a la divisió, la col·laboració a la concurrència, la pau a la guerra. Estem compromesos i motivats per a una participació constructiva en els esdeveniments europeus: volem donar rostre a la Unió Europea dels pobles i dels valors, que pensi els seus valors i les seves expectatives en el concret històric del temps present i del futur, i que no s'ocupi de disputes i d'interessos contraposats.

En aquest context d'una construcció europea a la qual hem de contribuir, el nostre País adopta com a punt de referència fonamental per a la convivència dels ciutadans i la visió de les relacions internacionals la Constitució de la República Italiana.

La carta constitucional, en aquella primera part on formula principis i valors fonamentals, no pot ser reduïda a un document a commemorar, ni a un esdeveniment tan ideal perquè és irrepetible, sinó que ha de continuar exercint la funció de reconèixer i garantir "els drets inviolables de l'home" (art. 2), amb la finalitat de promoure "el ple desenvolupament de la persona humana i l'efectiva participació de tots els treballadors en l'organització política, econòmica i social del País" (art. 3). Aquestes adquisicions irrenunciables són fruit –cal recordar-ho– d'un tenaç diàleg i confrontació entre tradicions de pensament diverses i tanmateix apassionades de la primacia del bé comú. Creients i no creients van posar en comú el propi patrimoni cultural i social per poder edificar la convivència civil. El text de la Constitució ens recorda sobretot un mètode de treball, que val també per a nosaltres: les diferències s'asseuen a la mateixa taula per construir conjuntament el propi futur. Convé que la generació dels pares transmeti als joves d'avui aquell ardor del qual van ser testimonis els nostres avis i els nostres pares, aquells almenys

que van pensar que Itàlia no fos condemnada a restar sepultada sota les ruïnes de la guerra i del totalitarisme, sinó que pogués ressorgir com un País en què fos desitjable conviure.

4.4. Pensar i reconèixer la prioritat de continuar en el camí vers el futur

La recensió de les problemàtiques que caracteritzen el moment que vivim és a vegades massa influïda per les minúcies periodístiques que provoquen una reacció emotiva i enfosqueixen la consideració global de la realitat.

Els administradors locals són cridats a un exercici de realisme i, per tant, també a estar atents al risc de deixar-se condicionar per grups de pressió que promouen ideologia o punts de vista massa parcials. De vegades el ressò mediàtic d'una decisió o d'una proposta esdevé temptació que indueix a condescendir a les insistències per a un interès particular la contribució del qual al bé comú és discutible.

L'exercici d'una lectura realista d'aquest temps pot senyalar algunes prioritats que, pel que em sembla, ja són compartides.

En una consideració ponderada de les perspectives del nostre temps s'haurà d'evitar de reduir-nos a cercar un boc expiatori: a vegades, per exemple, el fenomen de les migracions i la presència d'immigrants, refugiats, pròfugs envaeixen discursos i relats, fins a donar la impressió que són l'únic problema urgent.

S'han d'esmentar entre les problemàtiques emergents i inevitables:

- la crisi demogràfica que sembla condemnar la població italiana a un inexorable i insostenible envelliment;
- la pobresa de perspectives per als joves que descoratja projectes de futur i en porta molts a transgressions perilloses i a penoses dependències;
- les dificultats ocupacionals en l'edat adulta i en l'edat juvenil i les problemàtiques del treball;
- la solitud la majoria de vegades deshabitada dels ancians.
-

Aquestes problemàtiques són complexes i no es pot ingènuament presumir de trobar solucions fàcils i ràpides. Però certament la complexitat no pot convèncer a resignar-se a la diagnosi i a la llista dels factors de desànim.

Autoritzats a pensar, podem explicitar els camins que considerem prometedors i a posar en pràctica itineraris concrets, d'horitzons amples, per actuar amb determinació. Personalment invito els qui tenen responsabilitats en la societat civil a afrontar amb coratge els reptes, en la persuasió que aquest territori té els recursos humans i materials per vèncer-los. I en la meva responsabilitat de bisbe d'aquesta Església confirmo que les nostres comunitats estan a punt, preparades, en forma.

Crec que és honest reconèixer que les problemàtiques esmentades i també altres que hi estan connexes suggereixen que la família és el recurs determinant, és la cèl·lula viva: pot, en efecte, mantenir conjuntament les edats de la vida, la cura per al futur, la pràctica de la solidaritat, la proximitat a les fragilitats i fer de la ciutat un lloc en què sigui desitjable viure, treballar, estudiar, créixer, ser atesos i assistits. La família és –a parer meu– el factor decisiu.

Cert, la família no ella sola: per això em sembla oportú invitar les institucions i comprometre l'Església diocesana a convergir per propiciar les condicions per tal que es puguin formar famílies i aquestes siguin ajudades a ser estables, a viure els seus desigs, a practicar les seves responsabilitats.

Per això imagino que els protagonistes pensants de la vida de la ciutat comparteixin el propòsit de tenir cura del vincle social, de nodrir i de consolidar les identitats dels nostres territoris (perquè sàpiguen generar encara energies per a processos d'agregació i d'inclusió que contrapesin l'isolament i la solitud i que són típiques de la nostra cultura), de relançar la generositat pública i privada, perquè es torni a percebre com un signe de maduresa i d'intel·ligència cívica invertir recursos fins i tot econòmics per fer front a les pobreses que truquen a les nostres portes.

La comunitat cristiana, en les seves articulacions territorials i en la seva organització central, desitja habitar la ciutat per oferir la seva contribució i col·laborar amb totes les institucions presents a comprendre el territori, a interpretar el temps, a promoure aquella ecologia global que fa habitable la terra per a aquesta generació i per a les futures. En això faig referència amb afecte i gratitud a les indicacions del papa Francesc en la *Laudato si'*.

5. Propiciar el pensar compartit

La invitació, potser una mica provocativa, a posar en pràctica el pensament en la seva alta vocació de donar forma a una visió, voldria també suggerir pràctiques ordinàries, moments de trobament, diàlegs de vida bona, com va ensenyar i realitzar el cardenal Scola. D'altra banda, és tradició per als creients cultivar el pensar, tot i reconèixer que ningú no és immune de la temptació del fanatisme o de la suficiència menyspreadora que porta a la mesquinesa d'exonerar-se de la raó.

La religió, en aquest marc, vol posar-se en cordial confrontació amb cada home que cerca la veritat i així concorre a la recerca del bé comú, sabent prou, com ensenya Benet XVI, que "la tradició catòlica manté que les normes objectives per a una acció justa de govern són accessibles a la raó, prescindint del contingut de la revelació. En aquest sentit, el paper de la religió en el debat polític no és tant de proporcionar aquestes normes, com si no poguessin conèixer-les els no creients. Menys encara proposar solucions polítiques concretes, quelcom que està totalment fora de la competència de la religió. El seu paper consisteix més aviat a ajudar a purificar i a il·luminar l'aplicació de la raó al descobriment de principis morals objectius" (Benet XVI, *Discurs al Westminster Hall*, 17 setembre 2010).

En el context d'aquest marc més ampli, i a títol d'exemple, em permeto avançar alguna proposta puntual.

El coneixement de la Constitució de la República Italiana és un punt de partida que pot inspirar una visió de societat comuna a tots els habitants del nostre territori.

Es reconeix que la nostra Constitució és un text que conserva el seu valor, amb la necessitat tanmateix d'algunes actualitzacions que el temps fa inevitables. ¿No es podria prendre el costum d'obrir cada sessió municipal amb la lectura i el comentari d'algun article de la primera part de la Constitució?

L'educació cívica és una responsabilitat que els educadors han d'exercir envers les joves generacions. La sinergia entre els administradors i els treballadors de l'escola pot encoratjar iniciatives actuals i posar-ne en marxa de noves per contribuir a l'educació dels estudiants, tant si són italians de tota la vida com si provenen d'altres Països. La interacció de l'escola amb el territori, i amb el món del treball, em sembla una via prometedora per a promoure l'atenció al context, a l'ambient, al veïnatge. Promotors d'una educació cívica en sentit ampli ho poden ser molts agents de diversos sectors, i sé que molts estan disposats a intervenir en les escoles amb aquesta finalitat: les forces de l'ordre, els jutges, els agents sanitaris i financers. Com es diu habitualment: "per educar un infant cal un poble"; així estem convençuts que per educar per al pensament cívic i per a les responsabilitats de ciutadans cal una ciutat que s'expressi d'una manera comprensible i faci referència a valors compartits.

L'Església ambrosiana prega el Senyor perquè doni als governants i als administradors que treballen en les nostres terres aquella saviesa que ve de dalt, de la qual ens ha parlat l'apòstol Jaume, perquè aquests sàpiguen estar sempre a l'alçada de la pròpia tasca i tots nosaltres puguem viure en la pau i treballar sempre per al bé. L'Església ambrosiana, invocant el patró sant Ambrós i inspirant-se en el seu exemple, continua estant present, disponible, generosa a contribuir, tant com pugui, a una convivència serena, solidària, confiada.

Discurs pronunciat el 6 de desembre de 2018